

**Соціально –
економічний
розвиток України
в II половині 50-
х на початку 60-х
років
(урок 2)**

Завдання уроку

- Познайомитися з причинами та наслідками реформ в галузі сільського господарства та соціальній сфері;
- Вчитися встановлювати причинно – наслідкові зв'язки, працювати з джерелами інформації, робити висновки та узагальнення;
- Розуміти необхідність виважених рішень

План уроку

- Аграрна політика у II половині 50-х – I половині 60-х років.
- Нові явища в соціальній сфері.
- Зрушення в повсякденному житті населення.

Опорні поняття і дати уроку

- Опорні поняття:
- Суб`єктивізм;
- Волонтаризм
- Опорні дати:
- 1958 р. – ліквідація МТС;
- 1959 р. – початок адміністративного запровадження в сільському господарстві вирощування кукурудзи без урахування природнокліматичних та інших умов;
- 1961 р. – грошова реформа;
- 1964 р. – запровадження пенсій для колгоспників.

На основі матеріалу уроку

- Висловіть свою точку зору щодо слів кінорежисера Михайла Ромма про Хрущова: «...Забудеться і Манеж, і кукурудза... а люди будуть довго жити в його будинках. Звільнені ним люди... і зла на нього ніхто не буде мати...»
- Для характеристики політики м.Хрущова часто використовують поняття волюнтаризм, суб`єктивізм?
- Волюнтаризм - соціально-політична діяльність. Яка нехтує об`єктивними законами історичного розвитку, керується суб`єктивними (власними) бажаннями і волею окремої людини та її довільними рішеннями.
- Суб`єктивізм - оцінка і винесення рішень залежно від особистих симпатій чи антипатій.

Чи згодні ви з цим?

Актуалізація опорних Знань

- Яку політику провадило радянське керівництво щодо сільського господарства в II половині 40-х?
- Які зміни спостерігалися в розвитку сільського господарства на початку 50-х років?

Стан розвитку сільського господарства України в 1953 – 1964 роках

1953 – 1958

1958 – 1964

- Зростання валової продукції с\г на 35,3%;
- Зростання валового збору зерна на 20%;
- Зростання валового виробництва м'яса у 2 рази;
- Зростання валового виробництва молока у 3 рази.

- Зростання валової продукції с\г на 3%;
- Продукція землеробства мала 80% від 1958р;
- Продукція тваринництва мала 93% від 1958р

На основі даних визначте тенденції в розвитку сільського господарства України в 1953 – 1964 роках?

Стан розвитку сільського господарства України в 1953 – 1964 роках

1953 – 1958

1958 – 1964

ПРИЧИНИ:

- Зміцнення МТБ колгоспів;
- Поліпшення якісного складу працівників с\г;
- Посилення матеріальної зацікавленості колгоспників;
- Господарська самостійність колгоспів

- у 1957р. М. Хрущов висунув завдання: «Найближчими роками наздогнати США з виробництва м» яса, молока й масла на душу населення»

- Тату, що таке Америка?
- Це така країна, де панує капіталізм.
- А що таке капіталізм?
- Це безправ»я, голод, злидня, плач і сльози.
- А як ми наздоженемо Америку, то і в нас будуть голод, плач і сльози?

Анекдот того часу

Хрущовські реформи в галузі сільського господарства

```
graph TD; A[Хрущовські реформи в галузі сільського господарства] --> B[1954 - освоєння цілинних земель Казахстану і Сибіру (13 млн га)]; A --> C[1954 - «кукурудзяна епопея»]; A --> D[1956 - обмеження розміру присадибних ділянок]; A --> E[1957 - 1960 - кампанія щодо укрупнення колгоспів]; A --> F[1958 - ліквідація МТС]; A --> G[Програма щодо різкого збільшення виробництва м'яса та продукції тваринництва];
```

1954 - освоєння цілинних земель Казахстану і Сибіру (13 млн га)

1954 - «кукурудзяна епопея»

1956 - обмеження розміру присадибних ділянок

1958 - ліквідація МТС

1957 - 1960 - кампанія щодо укрупнення колгоспів

Програма щодо різкого збільшення виробництва м'яса та продукції тваринництва

1954 – освоєння цілинних земель Казахстану і Сибіру (13 млн га)

- ◆ Суть цієї програми полягала в освоєнні майже 13 млн га цілинних і перелогових земель (пізніше цю цифру збільшили до 28–30 млн га) Казахстану, Сибіру та Північного Кавказу.
- ◆ Реально було розорено 42 млн га.
- ◆ Україні в цій програмі відводилася роль джерела матеріальних і людських ресурсів.
- ◆ Загалом з України за 1954–1956 рр. на постійну роботу в цілинні райони виїхало 80 тис. осіб.
- ◆ До 1961 р. в цілинні райони було відправлено 90 тис. тракторів і сільськогосподарських машин, виготовлених на українських підприємствах.

Який шлях розвитку сільського господарства було обрано радянським керівництвом?

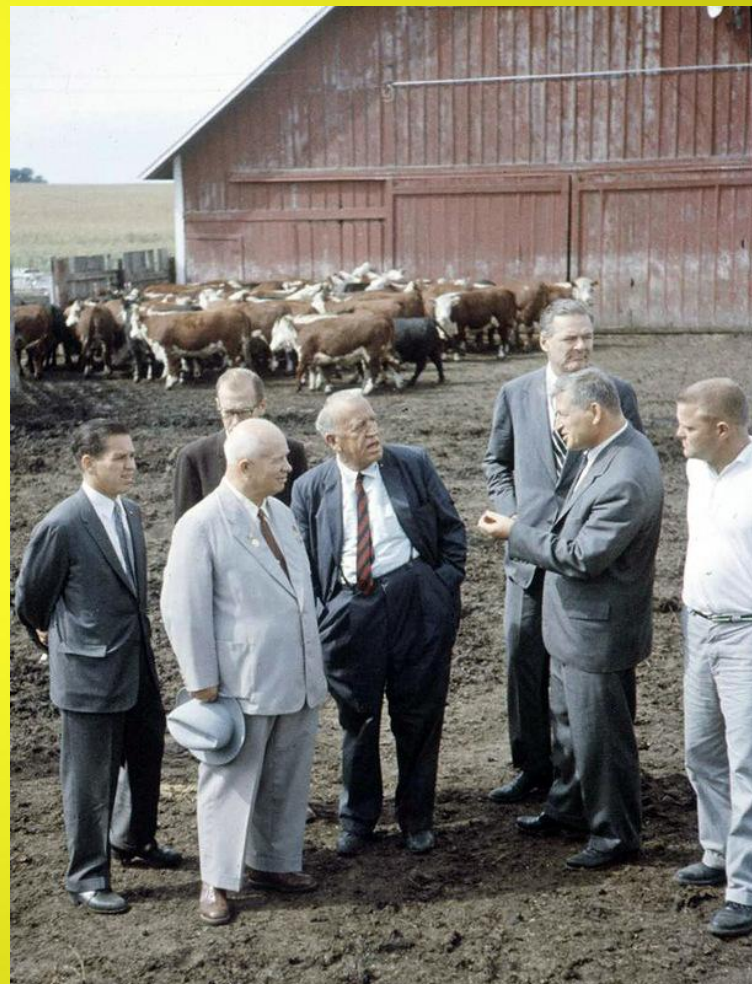

- ❑ Урожайність зерна на цілинних землях на 1/3 нижча, ніж в інших частинах СРСР (12 і 16 центнерів з 1 га), і хоч цілинні землі становили 29,5% усієї посівної площі СРСР, збір зерна з них ледве досягав 18,0%.
- ❑ величезна збитковість виробництва зерна, яке в кінцевому підсумку виявилось на 20% дорожчим, ніж у середньому по країні.

1954 – «кукурудзяна епопея»

- У червні 1954 р. Хрущов звернувся із закликом про розширення посівів кукурудзи.
- Лютневий 1955 р. Пленум ЦК КПУ прийняв рішення про збільшення площ посівів кукурудзи понад 5 млн га земель (1953 р. посіви кукурудзи займали майже 2,2 млн га).
- Проте кукурудзяна компанія не дала очікуваного результату.
- Досягти такої врожайності, як в США, – 70–150 ц/га не вдалося.
- Врожайність складала 25–30 ц з га.
- Натомість в багатьох районах невиправдано величезні посіви кукурудзи призвели до порушення сівозміни, структури ґрунтів, зниження врожайності зернових тощо.

Тарасов В.В., учитель історії Серпневого НВК

Програма щодо різкого збільшення виробництва м'яса та продукції тваринництва

- ✓ Бажання обігнати за цими показниками провідні капіталістичні країни.
- ✓ З цією метою розпочалося будівництво гігантських відгодівельних комплексів.
- ✓ Їх будівництво створило проблему забезпечення кормами і ветеринарного обслуговування худоби.
- ✓ Існуючі покоси багаторічних трав не могли дати необхідної кількості кормів, а спроба забезпечити тваринництво кормами за рахунок засіву луків кукурудзою та іншими рослинами, які дають значну кількість зеленої маси, викликало цілу низку нових проблем.
- ✓ Місцеві породи тварин не були звичні до нових кормів.
- ✓ Не було налагоджено виробництво комбікормів.
- ✓ Розпочалась масова ерозія ґрунтів і як результат їх вихід із сільськогосподарського обороту.
- ✓ Потрібний був новий рівень ветеринарного обслуговування тощо.

1958 – ліквідація МТС

- ❑ 1958 р. – ліквідація МТС.
- ❑ Сільгосптехніку, що їм належала, мали викупити колгоспи за завищеними цінами упродовж 1,5 року.
- ❑ Це був ще один удар по сільському господарству. Зросли борги колгоспів державі.
- ❑ Кваліфіковані механізатори, шофери не бажали переїздити з міста до села.
- ❑ У більшості колгоспів не було умов для зберігання і кваліфікованого утримання техніки.

1956 – обмеження розміру присадибних ділянок

- ❖ Знову проводилося скорочення ділянок, законодавчо закріплювалася кількість худоби, яку могли тримати селяни.
- ❖ Заборонялося годувати худобу хлібом, зерном, крупами, купленими в магазинах, тощо.
- ❖ У 1959 р. було прийнято постанову про заборону в містах і робітничих селищах утримувати худобу і мати присадибні ділянки.
- ❖ Ці заходи завдали нового удару по тваринництву, загострили продовольчу проблему в країні.

1957 - 1960 - кампанія щодо укрупнення колгоспів

- ❑ посівні площі одного колгоспу збільшувалися в три рази;
- ❑ Кількість колгоспів скоротилась до 9,5 тис.
- ❑ У цей же період набула поширення кампанія по перетворенню колгоспів на радгоспи.
- ❑ Значна кількість колгоспників підтримувала останні заходи, бо отримувала гарантовану оплату праці і пенсійне забезпечення у старості.

- ❑ Зрештою непродумана реформаторська політика у сільському господарстві обернулася кризою.
  - ❑ Посуха 1963 р. призвела до скорочення валового збору зернових на 30 %.
  - ❑ Щоб уникнути голоду, радянське керівництво змушене було вдатись до закупівлі зерна. За кордоном було закуплено 9,4 млн тонн – 10 % валового збору. На закупку було витрачено третину золотого запасу СРСР – 372,2 тонн золота.
- Криза 1963 р. призвела до часткового відновлення матеріальних стимулів праці колгоспників.
  - З 1958 по 1964 р. обсяг валової продукції колгоспів зріс лише на 3 %.

Стан розвитку сільського господарства України в 1953 – 1964 роках

1953 – 1958

1958 – 1964

ПРИЧИНИ:

- Зміцнення МТБ колгоспів;
- Поліпшення якісного складу працівників с\г;
- Посилення матеріальної зацікавленості колгоспників;
- Господарська самостійність колгоспів

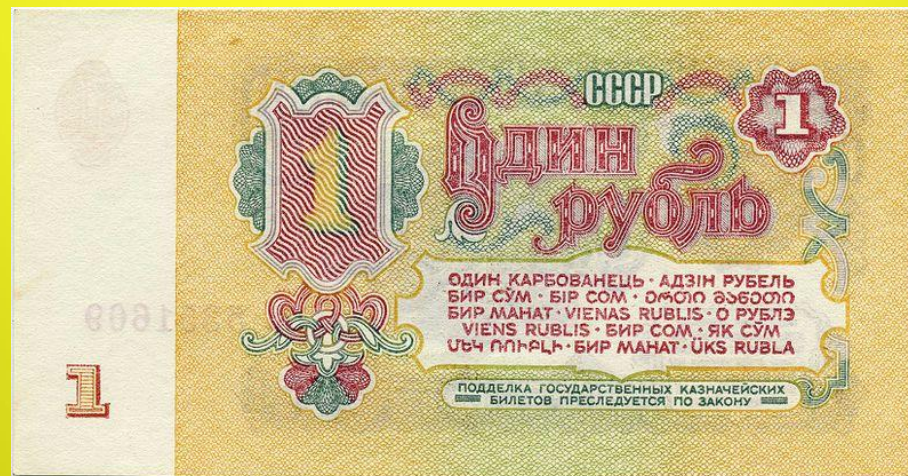
ПРИЧИНИ:

- Посилення командно – адміністративного тиску;
- Нереальність реформ сільського господарства;
- Викуп колгоспами техніки МТС

Нові явища в соціальній сфері

На основі матеріалу пп.4 – 5 теми 14 – 15 скласти таблицю «Реформи М. Хрущова у соціальній сфері».

Населення	Реформи	Результати і наслідки
Міста		
Села		

Закріплення

- Висловіть свою точку зору щодо слів кінорежисера Михайла Ромма про Хрущова: «...Забудеться і Манеж, і кукурудза... а люди будуть довго жити в його будинках. Звільнені ним люди... і зла на нього ніхто не буде мати...»
- Для характеристики політики м.Хрущова часто використовують поняття волютаризм, суб`єктивізм?
- Волютаризм – соціально-політична діяльність. Яка нехтує об`єктивними законами історичного розвитку, керується суб`єктивними (власними) бажаннями і волею окремої людини та її довільними рішеннями.
- Суб`єктивізм – оцінка і винесення рішень залежно від особистих симпатій чи антипатій.

Чи згодні ви з цим?

Закріплення

- Які реформи були проведені в сільському господарстві України в 1953 – 1964 роках?
- Які наслідки мали реформи, проведені М.Хрущовим у сільському господарстві?
- Які нові явища відбулися в соціальній сфері в 1953 – 1964 роках?

Висновки

- ❑ Промисловість і сільське господарство України в першій половині 1950-х років знаходились на піднесенні і динамічно розвивались.
- ❑ Але ті реформи і підґрунтя, на якому розвивалась економіка України, заклали той негативний потенціал, який згодом призвів до втрати динамізму і кризи.
- ❑ Хрущовські реформи засвідчили, що соціалістична модель розвитку суспільства принципово не піддається реформуванню.
- ❑ Будь-які реформи призводять або до утвердження сталінської моделі, або до запровадження ринкових відносин.

Домашнє завдання

- Опрацювати тему 14 – 15 (пп. 3–5)